

Anonymizované znění

Překlad

C-776/19 - 1

Věc C-776/19

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

22. října 2019

Předkládající soud:

Tribunal de grande instance de Paris (Francie)

Datum předkládacího rozhodnutí:

1. října 2019

Žalobci:

VB

WA

Žalovaná:

BNP Paribas Personal Finance SA

**TRIBUNAL
DE GRANDE
INSTANCE
DE PARIS**

[omissis]

MEZITÍMNÍ ROZSUDEK

vynesený v úterý 1. října 2019

[omissis]

ŽALOBCI

VB

[omissis] PAŘÍŽ

WA

[omissis] PAŘÍŽ

[omissis]

ŽALOVANÁ

S.A. BNP PARIBAS PERSONAL FINANCE

[omissis] PAŘÍŽ

[omissis]

MEZITÍMNÍ ROZSUDEK

[omissis]

Na základě nabídky ze dne 19. června 2009, u které je nesporné, že byla přijata, uzavřeli VB a WA se společností BNP Paribas Personal Finance smlouvu o prvním hypotečním úvěru, označovaném jako „Helvet Immo“, na částku 425 525,61 švýcarských franků s počáteční dobou trvání 25 let za účelem koupě bytu určeného k pronajímání.

Ve smlouvě [omissis] bylo stanoveno, že úvěr bude financován prostřednictvím zápůjčky upsané úvěrujícím ve švýcarských francích na mezinárodních devizových trzích, která „vám umožní využít úrokové sazby stanovené v této smlouvě“. Rovněž v ní bylo uvedeno, že úvěr je veden zároveň ve švýcarských francích (měna účtu) a v eurech (měna plateb), přičemž byly otevřeny dva interní účty, jeden v eurech a druhý ve švýcarských francích. Pokud jde o „devizové operace“, bylo stanoveno [omissis], že „vzhledem k tomu, že se nejedná o mezinárodní úvěrovou operaci, mohou být vaše platby určené ke splacení úvěru ve švýcarských francích prováděny pouze v eurech“. [omissis] Rovněž bylo upřesněno, že výše úvěru včetně poplatků za směnu byla stanovena na základě kurzu 1 euro za 1,5096 švýcarského franku. Smlouva obsahovala výčet devizových operací, které měly být provedeny, včetně možnosti úvěrujícího jednostranně nahradit švýcarský frank eurem [omissis] v případě neplnění ze strany úvěrovaného, a uváděla, že výše poplatků za směnu je 1,50 % za každou operaci.

Původní výše splátek po dobu prvních 34 měsíců činila částku 1 033,91 eur, poté po dobu dalších 266 měsíců částku 1 695,49 eur – vzhledem k tomu, že splácení záviselo na vývoji směnného kurzu eura vůči švýcarskému franku, bylo ve smlouvě stanoveno, že pokud bude výsledkem devizové operace v okamžiku splatnosti nižší částka ve švýcarských francích, bude splácení „pomalejší“ a

případná nesplacená část jistiny bude připsána k dlužnému zůstatku, a v opačném případě bude splácení úvěru rychlejší. Pokud by výše splátek neumožňovala splatit celý zůstatek během původní doby splatnosti úvěru prodloužené o pět let, byly by splátky zvýšeny tak, aby bylo možné nesplacenou částku splatit v uvedené době, a to v mezích indexu spotřebitelských cen INSEE pro předchozích pět let. Pokud by na konci pátého roku prodloužené doby splatnosti stále přetrvával dlužný zůstatek, byly splátky hrazeny dále až do úplného splacení úvěru.

Sazbu, která byla původně stanovena na 4,1 %, bylo možné jednou za pět let změnit podle vzorce [omissis] s použitím fixní části ve výši 2,25 a druhé části ve výši odpovídající průměrné měsíční sazbě SWAP pro švýcarské franky pro pětileté úvěry platné v předchozím kalendářním měsíci.

Smlouva stanovila, že úvěrovaný si při změně sazby jednou za pět let může zvolit měnu účtu v eurech, přičemž si může zvolit pevnou sazbu v eurech založenou na měsíční průměrné sazbě dlouhodobých státních dluhopisů zvýšené o 2,35 % nebo 2,55 % nebo případně 2,65 %, v závislosti na zbývající době splácení, nebo pohyblivou úrokovou sazbu založenou na jedné pevné složce (2,35 %) a druhé složce vycházející z průměrné měsíční sazby TIBOR.

Ke smlouvě byly připojeny dva vzorové příklady, přičemž jeden ukazoval, jaký dopad bude mít zvýšení nebo případně snížení úrokových sazeb o 2 body počínaje 61. splátkou na výši splátek, dobu trvání a celkovou výši úvěru a druhý, nadepsaný „*informace o devizových operacích, které budou prováděny v rámci správy vašeho úvěru*“, ukazoval, jak se změní tytéž prvky v případě růstu kurzu eura ve vztahu ke švýcarskému franku (1 euro za 1,5896 švýcarského franku) a v případě poklesu kurzu eura (1 euro za 1,4296 švýcarského franku).

V návaznosti na soudní řízení (vyšetřování v trestním řízení, kterým byl pověřen vyšetřující soudce) byla společnost BNPPF dne 29. srpna 2017 předvolána k trestnímu soudu rozhodujícímu o přečinech pro trestný čin klamavé obchodní praktiky.

Soudní obsílkou ze dne 22. února 2018 podali VB a WA proti společnosti BNP Paribas žalobu k nadepsanému soudu, přičemž zejména uplatňují zneužívající charakter ustanovení, která stanovila finanční mechanismus smlouvy o úvěru.

Usnesením ze dne 23. ledna 2019 soud pověřený vedením nalézacího řízení [omissis] přerušil řízení, dokud nebude vydáno konečné rozhodnutí v trestním řízení.

Soud pověřený vedením nalézacího řízení, ke kterému byl podán návrh na přerušování řízení, dokud Cour de cassation (kasační soud, Francie) nerozhodne v několika věcech, vznesl na jednání možnost podat k Soudnímu dvoru Evropské unie žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

Ve svém posledním vyjádření, doručeném [omissis] dne 20. května 2019, se VB a WA domáhají, [aby] nadepsaný soud [podal k Soudnímu dvoru Evropské unie

žádost o rozhodnutí o několika předběžných otázkách v souladu s článkem 267 SFEU]

[omissis] [předběžné otázky navržené žalobci v původním řízení]

Společnost BNPPF se ve svém posledním vyjádření, doručeném [omissis] dne 20. května 2019 domáhá, aby nadepsaný soud [omissis]

- rozhodl, že podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce k Soudnímu dvoru Evropské unie je bezpředmětné;

- z tohoto důvodu zamítl návrh VB a WA, aby byla k Soudnímu dvoru Evropské unie podána žádost o rozhodnutí o předběžné otázce;

[omissis]

ODŮVODNĚNÍ ROZSUDKU:

[omissis] [úvahy týkající se řízení u vnitrostátního soudu]

K předběžným otázkám

A. Příslušné právo Společenství – obecné úvahy

V oblasti nepřiměřených podmínek ve smlouvách uzavřených se spotřebiteli vyžaduje zásada účinnosti práva Společenství, na základě směrnice č. 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, která byla k datu uzavření dotčené smlouvy provedena do francouzského práva článkem L. 132-1 spotřebitelského zákoníku, aby byla soudu přiznána možnost posoudit i bez návrhu možný zneužívající charakter ustanovení [rozsudek Soudního dvora Evropské unie, *Pannon*, 4. června 2009, věc C-243/08], což je výrazem obecnější zásady spotřebitelského práva Společenství [rozsudek Soudního dvora Evropské unie, *Radlinger*, 21. dubna 2016, věc C-377/14], která brání jakémukoli procesnímu mechanismu, který by představoval překážku účinného uplatňování ustanovení o ochraně spotřebitele, jako je například prekluze [viz např. rozsudek Soudního dvora Evropské unie, *Cofidis v. Frédout*, 21. listopadu 2002, věc C-473/00].

Článek 4, [odst.] 2 směrnice č. 93/13 nicméně stanoví, že „posouzení nepřiměřené povahy podmínek se netýká ani definice hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné, ani služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé, pokud jsou tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem.“

Pokud jde o posouzení hlavního předmětu smlouvy, ve věci smluv o úvěru indexovaných a/nebo splatných v cizí měně Soudní dvůr Evropské unie upřesnil, na jedné straně, že výjimku z přezkumu zneužívající klauzule stanovenou v čl. 4 [odst.] 2 směrnice je třeba vykládat restriktivně (rozsudek Soudního dvora

Evropské unie, 30. dubna 2014, *Kasler a další v. OTP Jelzalogbank Zrt*, věc C-26/13, bod 42), a na straně druhé, že:

„57) *V projednávaném případě je třeba mimoto uvést, že vzhledem k tomu, že vyloučení posuzování zneužívajícího charakteru klauzule je omezeno na přiměřenost mezi cenou nebo odměnou a protihodnotou poskytovanými službami nebo dodávaným zbožím, nemůže se uplatnit při zpochybnění asymetrie mezi prodejním kursem cizí měny, který má být podle této klauzule použit ke stanovení výše splátek, a nákupním kursem této měny, který má být použit podle jiných klauzulí úvěrové smlouvy ke stanovení výše uvolněného úvěru.*

58) *Mimoto se toto vyloučení nemůže použít na klauzule, které se stejně jako klauzule III/2 omezují na určení převodního kursu cizí měny, v níž je úvěrová smlouva vyjádřena, pro účely stanovení výše splátek, aniž by však byla věřitelem v rámci tohoto stanovení poskytnuta jakákoliv směnná služba, a neobsahují tudíž žádnou „odměnu“, jejíž přiměřenost jakožto protihodnoty věřitelem poskytovaného plnění nemůže být podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 předmětem posouzení zneužívajícího charakteru.*“

Ve věci *Andriciuc* (Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, 20. září 2017, věc C-186/16) bylo upřesněno, že naopak ujednání, podle kterého musí být půjčka splacena v téže cizí měně, ve které byly tyto úvěry poskytnuty (bod 40), je v zásadě pokryto pojmem hlavní předmět smlouvy, jedná-li se o smlouvu o půjčce ve švýcarských francích splatné ve švýcarských francích.

Pokud jde o „jasný a srozumitelný“ charakter určitého ujednání, Soudní dvůr Evropské unie zejména rozhodl [rozsudek Soudního dvora Evropské unie, 20. září 2018, *OTP Bank v. Ilyes a Kiss*, věc C-51/17, bod 78], že:

„Vzhledem k výše uvedenému je třeba na třetí otázku odpovědět tak, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že požadavek, aby smluvní ujednání bylo sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, zavazuje finanční instituce k tomu, aby [úvěrovaným] poskytly dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí.

Uvedený požadavek v tomto ohledu implikuje, že ujednání o kurzovém riziku musí spotřebitel pochopit nejen z formálního a gramatického hlediska, ale i z hlediska jeho konkrétního dosahu, v tom smyslu, že běžně informovaný a přiměřeně pozorný a obezřetný spotřebitel může nejen zjistit, že může dojít k oslabení domácí měny oproti cizí měně, v níž byl úvěr denominován, ale i posoudit potenciálně významné ekonomické důsledky tohoto ujednání na své finanční závazky.“ (podtržení bylo doplněno).

Pokud jde o sankci, článek 6 uvedené směrnice stanoví, že: „Členské státy stanoví, že nepřiměřené podmínky použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za

stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených podmínek.“

Pokud jde o důkazní břemeno v otázce splnění profesních povinností, Soudní dvůr Evropské unie stanovil, že ve věci spotřebitelských úvěrů nese toto břemeno úvěrující a nikoliv spotřebitel (srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie, *Crédit Agricole Consumer Finance v. Bakkaus*, 18. prosince 2014, věc C-449/13).

Pro lepší srozumitelnost svého stanoviska bude provedena podrobnější analýza práva Společenství a vnitrostátního práva u každé jednotlivé otázky.

B. K námitce promlčení vznesené společností BNP Paribas a souvisejícím otázkám

Žalovaná společnost uplatňuje *[omissis]*, že návrhy předložené úvěrovanými jsou „zjevně promlčené“ a že tudíž není namístě pokládat předběžné otázky.

Nejdříve je tedy třeba posoudit tento bod a případně potřebu položit Soudnímu dvoru před dalšími otázkami i tuto otázku.

1. Shrnutí relevantních aspektů práva Společenství a vnitrostátního práva

V právu Společenství se otázka slučitelnosti lhůt uložených spotřebiteli objevila mimo jiné v rozsudku ze dne 21. listopadu 2002, *Cofidis v. Frédout*, věc C-473/00, ve kterém Soudní dvůr Evropské unie rozhodl (bod 36), že „procesní ustanovení, které nepřipouští, aby vnitrostátní soud po uplynutí promlčecí lhůty uplatnil bez návrhu nebo na základě námítky vznesené spotřebitelem nepřiměřenou povahu ujednání, jehož výkonu se domáhá poskytovatel úvěru, ve sporech, ve kterých jsou žalovanou stranou spotřebitelé, nadměrně ztěžuje uplatňování ochrany, kterou jim přiznává směrnice.“

V rozsudku ze dne 29. října 2015 (*BBVA S.A. v. Lopez*, věc C-8/14) Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že ačkoli existence určité propadné lhůty, ve které musí spotřebitel uplatnit námitku zneužívající povahy smluvního ujednání v řízení o výkonu rozhodnutí týkajícím se nemovitosti, není sama o sobě v rozporu s právem Společenství,

„39) [je] třeba uvést, že sporné přechodné ustanovení zákona 1/2013 tím, že stanoví, že propadná lhůta začíná v projednávaném případě běžet, aniž byli dotyční spotřebitelé osobně informováni o možnosti uplatnění nového důvodu pro vznesení námítky v rámci řízení o výkonu rozhodnutí, které bylo zahájeno před nabytím účinnosti uvedeného zákona, nemůže zajistit plné využití této lhůty, a tedy účinný výkon nového práva přiznaného dotčenou změnou zákona.

40) Vzhledem k průběhu, jedinečnosti a komplexnosti tohoto řízení, jakož i použitelných právních předpisů, totiž existuje značné riziko, že uvedená lhůta uplyne, aniž budou moci dotyční spotřebitelé účinně a užitečně uplatnit svá práva

řed soudem, zejména z důvodu, že neznají nebo ve skutečnosti přesně nevnímají přesný rozsah těchto práv.“

Kromě toho velký senát Soudního dvora (rozsudek velkého senátu Soudního dvora Evropské unie ze dne 21. prosince 2016, *Naranjo a další v. Cajasur Banco a další*, C-154/15) přezkoumal judikaturu *Tribunal Supremo* (Nejvyšší soud, Španělsko) a omezil z důvodů vycházejících ze zásady právní jistoty časové účinky rozhodnutí o zneužívajícím charakteru ujednání obsaženého v několika smlouvách o hypotečních úvěrech, takže platby provedené před vydáním jeho rozhodnutí nebylo možné zpochybnit. Senát dospěl k závěru, že takové judikатурní pravidlo, které odlišil od „*přiměřené*“ prekluzivní lhůty, bylo v rozporu s unijním právem, neboť vedlo k tomu, že spotřebitelé byli zavázáni ujednáním, jehož povaha byla určena jako zneužívající (srov. body 70 až 75).

Ve vnitrostátním právu se žalovaná společnost dovolává [omissis] různých rozhodnutí nadepsaného soudu a Cour d'appel de Paris (Odvolací soud v Paříži), které uplatnily v případě podání žaloby úvěrovaným pětiletou promlčecí lhůtu podle článku 2224 občanského zákoníku a stanovily, že promlčecí lhůta počíná běžet dnem přijetí nabídky úvěru, takže návrhy, které jim byly předloženy, již byly promlčené.

Nicméně pokud jde o použitelnost promlčení na žaloby podané na základě směrnice, vydal première chambre civile de la Cour de cassation (první občanskoprávní senát Kasačního soudu, Francie) nedávno následující rozhodnutí (rozsudek 1. občanskoprávního senátu ze dne 13. března 2019, kasační stížnost č. 17-23.169[omissis])

„-K námitce promlčení:

[omissis]

Odvolací soud však právem rozhodl, že návrh, aby byla sporná ujednání považována za nikdy nesjednaná, nepředstavuje návrh na prohlášení neplatnosti a tudíž nepodléhá pětileté promlčecí lhůtě; [omissis]

V uvedeném rozsudku se však soud nezabýval případným promlčením návrhů na vrácení úroků neoprávněně účtovaných na základě ujednání, které bylo prohlášeno za zneužívající, což znamená, že ačkoli je tento judikát relevantní, neřeší tuto otázku v celém rozsahu. [omissis] Pokud jde o počátek běhu promlčecí lhůty v jiných oblastech, je judikatura méně striktní: starší judikatura prvního občanskoprávního senátu připouští, že ve věci nedodržení povinnosti banky upozornit [úvěrovaného] může lhůta začít běžet až poté, co se objeví první problémy se splácením (rozsudek 1. občanskoprávního senátu ze dne 9. července 2009, kasační stížnost č. 08-10.820, Věstník 2009, I, č. 172). Novější judikatura obchodního senátu ve věci poradní povinnosti upřesňuje uvedené pravidlo v souvislosti s jednorázovými úvěry, tj. úvěry, jejichž jistina je splatná na konci platnosti úvěru (srov. rozsudek obchodního senátu ze dne 6. března 2019, kasační

stížnost č. 17-22.668 [omissis], rozsudek ze dne 13. února 2019, kasační stížnost č. 17-14.785 [omissis]). [omissis]2. Otázky položené soudem

Význam těchto otázek pro vyřešení sporu je zřejmý, jelikož smlouva o půjčce byla uzavřena v roce 2008, takže pokud je na jedné straně použitelné promlčení a na druhé straně běží pětiletá promlčecí lhůta ode dne podpisu smlouvy, jsou návrhy promlčené, protože byly podány soudní obsílkou ze dne 13. října 2016.

První otázka se týká slučitelnosti promlčecí lhůty se zásadou efektivit práva Společenství, je-li žalujícím spotřebitel: některá rozhodnutí uvádějí, že existence promlčecí lhůty sama o sobě není neslučitelná s právem Společenství, přičemž zároveň s přihlédnutím ke skutkovým okolnostem projednávané věci tento výrok popírají (*BBVA v. Lopez*, C-8/14), nicméně jak v rozsudku *Cofidis* (C-473/00), tak v rozsudku velkého senátu *Naranjo* (C-154/15) bylo poukázáno na obtíže, které může existence takových lhůt znamenat pro spotřebitele neznalého svých práv, a to jak s ohledem na efektivitu práva Společenství, tak na zásadu stanovenou směrnicí, podle které nemohou být spotřebitelé vázáni zneužívajícími ujednáními.

Rozlišování, byť tradiční, mezi případy, ve kterých je spotřebitel žalujícím, a případy, ve kterých je žalovaným, se jeví jako sporné, neboť přestane-li spotřebitel hradit splátky, ať již úmyslně, či z důvodu skutečné neschopnosti hradit své závazky, bude proti němu vedeno buď jiné řízení, nebo proti němu bude podána vzájemná žaloba.

Je tudíž třeba přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru Evropské unie následující předběžnou otázku:

První předběžná otázka: Brání směrnice č.93/13, vykládaná ve světle zásady efektivit, v takové věci, jako je věc v původním řízení, uplatnění předpisů o promlčení v následujících případech: a) prohlášení určitého ujednání za zneužívající, b) případné náhrady, c) je-li spotřebitel žalující stranou a d) je-li spotřebitel žalovanou stranou, a to i v případě, že proti němu byla podána vzájemná žaloba?

Druhá předběžná otázka vyvstává pouze v případě, že odpověď na první předběžnou otázku je zcela či částečně záporná. Je-li v některé z uvedených situací promlčecí lhůta použitelná, vyvstává tedy otázka počátku běhu takové lhůty, zejména s přihlédnutím k rozhodnutím, která uplatňuje společnost BNP Paribas, podle kterých začíná promlčecí lhůta běžet dnem podpisu smlouvy.

Pokud jde totiž o smlouvu s počáteční dobou trvání 25 let a délka promlčecí lhůty činí podle francouzského práva 5 let, mohlo by existovat riziko, že úvěrování se na straně jedné nedozvedí o svých právech a na straně druhé se nedozví ani o samotné existenci problému se směnným kurzem, pokud byl během prvních let stabilní a zhoršil se například až po čtyřech či pěti letech, kdy způsobil vážné obtíže.

[omissis]

Je tudíž rovněž třeba přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru Evropské unie následující předběžnou otázku:

Druhá předběžná otázka: V případě zcela či částečně záporné odpovědi na první otázku, brání směrnice č. 93/13, vykládaná ve světle zásady efektivity, v takové věci, jako je věc v původním řízení, uplatnění vnitrostátní judikatury, podle které začíná promlčecí lhůta běžet dnem přijetí nabídky úvěru a nikoli dnem, kdy vznikly vážné finanční problémy?

C. K otázce, zda se sporná ujednání vztahují k hlavnímu předmětu smlouvy, či nikoliv

Otázka, zda se sporná ujednání vztahují k hlavnímu předmětu smlouvy, či nikoliv, je podstatná pro posouzení sporu ve věci samé, neboť odpověď na tuto otázku podmiňuje možnost posoudit zneužívající charakter sporných ujednání z hlediska toho, zda jsou sepsána „jasným a srozumitelným jazykem“.

1. Relevantní aspekty práva Společenství a vnitrostátního práva

V právu Společenství zřejmě existuje nesoulad mezi rozsudkem ze dne 30. dubna 2014, *Kasler* (věc C-26/13), na straně jedné, a pozdější judikaturou, konkrétně rozsudky ze dne 20. září 2018, *OTP Bank*, věc C-51/17, ze dne 14. března 2019, *Dunai v. Erste Bank*, věc C-118/17, na straně druhé.

Jak bylo totiž uvedeno výše, v rozsudku *Kasler* byla nejprve stanovena zásada, podle které je třeba omezení přezkumu zneužívajícího charakteru smluvních ujednání stanovené v čl. 4 [odst.] 2 vykládat restriktivně, a následně v něm bylo uvedeno:

„57) V projednávaném případě je třeba mimoto uvést, že vzhledem k tomu, že vyloučení posuzování zneužívajícího charakteru klauzule je omezeno na přiměřenost mezi cenou nebo odměnou a protihodnotou poskytovanými službami nebo dodávaným zbožím, nemůže se uplatnit při zpochybnění asymetrie mezi prodejním kursem cizí měny, který má být podle této klauzule použit ke stanovení výše splátek, a nákupním kursem této měny, který má být použit podle jiných klauzulí úvěrové smlouvy ke stanovení výše uvolněného úvěru.

58) Mimoto se toto vyloučení nemůže použít na klauzule, které se stejně jako klauzule III/2 omezují na určení převodního kursu cizí měny, v níž je úvěrová smlouva vyjádřena, pro účely stanovení výše splátek, aniž by však byla věřitelem v rámci tohoto stanovení poskytnuta jakákoliv směnná služba, a neobsahují tudíž žádnou „odměnu“, jejíž přiměřenost jakožto protihodnoty věřitelem poskytovaného plnění nemůže být podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 předmětem posouzení zneužívajícího charakteru.

Naopak v rozsudku *Dunai* se uvádí (bod 48), že:

„V této souvislosti je třeba zadruhé připomenout, že pokud jde o smluvní ujednání o kurzovém riziku, z judikatury Soudního dvora vyplývá, že taková ujednání spadají, v rozsahu, v němž definují hlavní předmět úvěrové smlouvy, do působnosti čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 a jejich zneužívající povaha nebude posuzována, jestliže má příslušný vnitrostátní soud na základě posouzení konkrétního případu za to, že byla prodávajícím nebo poskytovatelem sepsána jasným a srozumitelným jazykem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring, C- 51/17, EU:C:2018:750, bod 68, jakož i citovaná judikatura).“

Na základě odůvodnění obsaženého v rozsudku *Kasler* nicméně nelze dospět k závěru, že by ujednání týkající se kurzového rizika sama o sobě představovala „majetek“, „službu“ nebo případně „odměnu“ ve smyslu čl. 4 [odst.] 2, který je třeba vykládat restriktivně.

Pokud jde o vnitrostátní právo, první občanskoprávní senát dospěl v několika rozsudcích vydaných v únoru 2019 (srov. např. rozsudek prvního občanskoprávního senátu ze dne 12. prosince 2018, kasační stížnost č. 17-18.491) k závěru, že jde o hlavní předmět takových smluv, jako jsou smlouvy dotčené ve věci v původním řízení.

2. Otázka položená soudem

Jelikož v projednávané věci jde o smlouvu, podle které měly být splátky hrazeny v národní měně stejně jako ve věci *Kasler*, ale odlišně od věci *Andriuc* (C-186/16), vyvstává otázka platnosti zásad stanovených v prvním z uvedených rozsudků.

Je tedy namíste použít opět odůvodnění obsažené v rozsudku *Kasler*, podle kterého zřejmě dotčené ujednání (přestože je v systematické smlouvy velmi důležité) není součástí „hlavního předmětu“ smlouvy v úzkém slova smyslu, v jakém je tento pojem použit v čl. 4 [odst.] 2, protože se uvedený spor netýká poplatků za směnu (1,5 %), nebo je naopak třeba učinit závěr, že stejně jako ve věcech *OTP* a *Dunai* spadá ujednání upravující kurzové riziko již jen z tohoto důvodu do hlavního předmětu smlouvy?

Uvedená otázka musí být posouzena rovněž v souvislosti s uplatněním směrnice MiFID (2004/39), neboť v rozsudku *Lantos*, vydaném krátce po rozsudku *Kasler* (rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. prosince 2015, věc C-312/14) Soudní dvůr vyloučil uplatnění povinností stanovených směrnicí MiFID v případě smluv v cizí měně, a to zejména z těchto důvodů:

„56) S výhradou ověření ze strany předkládajícího soudu, se tyto transakce totiž omezují na přepočítání výše úvěru a měsíčních splátek v cizí měně (zúčtovací měna) na národní měnu (platební měna) na základě nákupního nebo prodejního kurzu této cizí měny.

57) *Takové transakce nemají jinou funkci než sloužit jako prostředek k uskutečnění základních platebních závazků vyplývajících ze smlouvy o půjčce, a to poskytnutí finančních prostředků věřitelem a vrácení těchto prostředků spolu s úroky dlužníkem. Cílem těchto transakcí není provedení investice, jelikož spotřebitel se snaží pouze získat finanční prostředky na nákup spotřebního předmětu nebo poskytnutí služby, a nikoli například řídit kurzové riziko nebo spekulovat na kurz cizí měny.*

Ačkoli jsou tedy nyní ujednání o kurzovém riziku ve smlouvách o půjčce uznávána za součást hlavního předmětu uvedené smlouvy, lze si položit otázku, zda se ve vztahu k takovým smlouvám uplatní povinnosti obdobné těm, které jsou stanoveny ve směrnici MiFID, zejména povinnost ověřit vhodnost produktu nabídnutého úvěrovanému v uvedených smlouvách – i když je lze zřejmě stěží označit za finanční produkty, za které je nejspíše považují někteří z žalobců.

Taková úvěrová smlouva, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, zahrnuje určitou formu sázky na vývoj parity mezi měnou účtu a měnou úhrady, ve které proti sobě stojí zájmy banky a zájmy úvěrovaného, což se silně podobá spekulativnímu obchodu (rozdíl je v tom, že cizí měny byly zapůjčeny a nikoliv koupeny). To platí tím spíše, že dotčená smlouva neobsahuje pouze ustanovení o kurzovém riziku, ale rovněž [omissis] možnosti, jak v pevných časových intervalech upravovat finanční podmínky smlouvy podle předem stanovených podmínek.

Krom toho, jelikož do hlavního předmětu smlouvy obvykle spadají ujednání, bez kterých by smlouva nemohla existovat (srov. např. rozsudek *Dunai*, věc C-118/17, bod 52), navrhovatelé odkazují na možnost převodu úvěru na eura v přesných termínech, z čehož dovozují, že sporná ujednání nepředstavují „*hlavní předmět*“ dotčené smlouvy, neboť je výslovně uvedeno, že úvěr může existovat v národní měně. Soudní dvůr Evropské unie se zřejmě nevyjádřil k možnému dopadu takových ujednání na analýzu.

Je tudíž třeba přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru Evropské unie následující předběžnou otázku:

Třetí předběžná otázka: Spadají taková ujednání, jako jsou ujednání dotčená ve věci v původním řízení, podle kterých je mimo jiné měnou účtu švýcarský frank a měnou plateb euro, čímž se kurzové riziko přenáší na úvěrovaného, do hlavního předmětu smlouvy ve smyslu čl. 4 [odst.] 2 směrnice 93/13 v případě, že nebyla zpochybněna výše poplatků za směnu a existují ujednání, podle kterých může úvěrovaný v přesných termínech využít možnost převodu na eura podle předem stanoveného vzorce?

D. K posouzení „jasného a srozumitelného“ charakteru ujednání

Posouzení „jasného a srozumitelného“ charakteru ujednání je nezbytné pro vyřešení sporu jak v případě, že sporná ujednání představují hlavní předmět

smlouvy, tak v opačném případě, jelikož povinnost poskytovatele sdělit „jasnou a srozumitelnou“ informaci musí být vzata v úvahu při posuzování, zda existuje podstatná nerovnováha, či nikoliv.

[omissis].

1. K informacím, které musí být sděleny úvěrovanému (zvláštní upozornění na kurzové riziko, vzorové příklady a případná kritéria, která musí úvěrovaní splňovat)

a) Aspekty práva Společenství a vnitrostátního práva

Pokud jde o právo Společenství, Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že pro to, aby bylo určité ustanovení „jasné a srozumitelné“ ve smyslu směrnice č. 93/13, musí splňovat přísná kritéria, která jsou připomenuta mimo jiné v rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. září 2018, *OTP Bank v. Ilyes a Kiss*, věc C-51/17:

„73) V kontextu úvěrových smluv denominovaných v cizí měně z judikatury Soudního dvora vyplývá, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že požadavek, aby bylo smluvní ujednání sepsáno jasně a srozumitelně, nemůže být zredukován pouze na srozumitelnost tohoto ujednání z formálního a gramatického hlediska (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriiciuc a další*, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 44 a citovaná judikatura).

74) Pokud jde o takové úvěry v cizí měně, jako je úvěr ve věci v původním řízení, je třeba zdůraznit, jak připomněla Evropská rada pro systémová rizika ve svém doporučení ESRB/2011/1 ze dne 21. září 2011 o poskytování úvěrů v cizích měnách (Úř. věst. 2011, C 342, s. 1), že finanční instituce musí poskytnout dlužníkům dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí a měly by přinejmenším zahrnovat informace o vlivu vážného znehodnocení zákonného platidla členského státu, v němž má dlužník bydliště, a zvýšení zahraniční úrokové míry na jeho splátky (Doporučení A – Informovanost dlužníků o rizicích, bod 1) (rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriiciuc a další*, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 49).

75) Dlužník musí být jasně informován o tom, že uzavřením smlouvy o úvěru v cizí měně se vystavuje riziku, že pro něj bude finančně obtížné vypořádat se se změnou směnného kurzu v případě poklesu kurzu měny, v níž mu plynou příjmy, oproti cizí měně, v níž byl úvěr poskytnut. Prodávající nebo poskytovatel, v projednávané věci banka, musí vysvětlit možné výkyvy směnného kurzu a rizika plynoucí z uzavření smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně (v tomto smyslu rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriiciuc a další*, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 50).

76) Jak konečně upřesňuje dvacátý bod odůvodnění směrnice 93/13, spotřebitel musí mít skutečně možnost seznámit se se všemi smluvními ujednáními. Informace o smluvních ujednáních a o důsledcích uzavření smlouvy poskytnuté včas před

jejím uzavřením totiž mají pro spotřebitele zásadní význam, neboť na základě toho se spotřebitel rozhoduje, že se smluvně zaváže vůči prodávajícímu nebo poskytovateli, když přistoupí na podmínky, které prodávající či poskytovatel předem připravil (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C- 26/13, EU:C:2014:282, bod 70 a citovaná judikatura).

77) Vzhledem k výše uvedenému musí v daném případě soud zohlednit konkrétně to, že součástí dotčené úvěrové smlouvy je bod 10, nadepsaný „prohlášení o seznámení se s rizikem“, jehož znění je uvedeno v bodě 19 tohoto rozsudku, a případné další informace poskytnuté před uzavřením této smlouvy. V tomto ohledu z informací předložených Soudnímu dvoru vyplývá, že dlužníci konkrétně obdrželi list s doplňujícími informacemi o kurzovém riziku obsahující konkrétní příklady rizika s výpočtem pro případ poklesu kurzu maďarského forintu ke švýcarskému franku, což však musí ověřit předkládající soud.

78) Vzhledem k výše uvedenému je třeba na třetí otázku odpovědět tak, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že požadavek, aby smluvní ujednání bylo sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, zavazuje finanční instituce k tomu, aby dlužníkům poskytly dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí. Uvedený požadavek v tomto ohledu implikuje, že ujednání o kurzovém riziku musí spotřebitel pochopit nejen z formálního a gramatického hlediska, ale i z hlediska jeho konkrétního dosahu, v tom smyslu, že běžně informovaný a přiměřeně pozorný a obezřetný spotřebitel může nejen zjistit, že může dojít k oslabení domácí měny oproti cizí měně, v níž byl úvěr denominován, ale i posoudit potenciálně významné ekonomické důsledky tohoto ujednání na své finanční závazky.“ (podtržení a tučné písmo byly doplněny)

Ve vnitrostátním právu, pokud jde o smlouvy „Helvet Immo“ bez vzorových příkladů, vydal Kasační soud mimo jiné tato rozhodnutí:

rozsudek prvního občanskoprávního senátu ze dne 3. května 2018, kasační stížnost č. 17-13.593[omissis]

[omissis] [výňatek z rozsudku]

Ve stejném smyslu: rozsudek prvního občanskoprávního senátu ze dne 20. února 2019, kasační stížnost č. 17-31.065 [omissis] [úryvek z rozsudku]

V souvislosti s nabídkami, ke kterým byl připojen vzorový příklad, vydal první občanskoprávní senát zejména toto rozhodnutí:

rozsudek prvního občanskoprávního senátu ze dne 12. prosince 2018, kasační stížnost č. 17-18.491

[omissis] [úryvek z rozsudku]

b) Otázky položené soudem

První občanskoprávní senát Kasačního soudu se ve svých rozsudcích vydaných dne 20. února 2019 ztotožnil s analýzou odvolacího soudu a dospěl k závěru, že pokud jde o smlouvy, ve kterých nebyl uveden žádný vzorový příklad, byla dotčená ujednání „jasná a srozumitelná“, a to z následujících důvodů:

- v předběžné nabídce úvěru jsou popsány devizové operace prováděné během trvání úvěru a je v ní uvedeno, že jako směnný kurz eura a švýcarského franku bude použit kurz platný dva pracovní dny před datem události rozhodné pro danou operaci, zveřejněný na internetových stránkách Evropské centrální banky;

- v nabídce je uvedeno, že úvěrovaný souhlasí s devizovými operacemi spočívajícími v přepočtu švýcarských franků na eura a eur na švýcarské franky, které jsou nezbytné pro fungování a splácení úvěru, a že úvěrující provede přepočet měsíčních splátek z eur na švýcarské franky po uhrazení dodatečných poplatků souvisejících s úvěrem;

- v nabídce je uvedeno, že pokud bude v důsledku devizové operace částka splátky ve švýcarských francích nižší, než jaká má být uhrazena, bude splácení jistiny pomalejší a případná část jistiny nesplacená v rámci takové splátky bude připsána k dlužnému zůstatku účtu ve švýcarských francích, a že se upřesňuje, že splácení jistiny půjčky bude proměnlivé v závislosti na výkyvech směnného kurzu platného pro měsíční splátky, ať již směrem nahoru či dolů, že tyto změny mohou vést k prodloužení či zkrácení doby splácení půjčky a případně změnit i celkové náklady na splácení,

- v člancích „interní účet vedený v eurech“ a „interní účet vedený ve švýcarských francích“ jsou popsány operace prováděné při každé úhradě splátek na vrub či ve prospěch každého účtu a smlouva transparentně popisuje konkrétní fungování mechanismu převodu z cizí měny,

Pokud jde o smlouvy, ke kterým byl připojen vzorový příklad, byl dále uveden tento důvod:

- k nabídce úvěru byl připojen numerický vzorový příklad, který umožňoval posoudit vliv kolísání směnného kurzu na vypůjčený kapitál a s tím související změny doby trvání úvěru.

Je však třeba uvést, že v uvedených věcech se [omissis] generální advokát při prvním občanskoprávním senátu přiklonil ke starší judikatuře nadepsaného soudu před vydáním rozsudku *OTP* a uvedl následující stanovisko:

„Tento rozdíl mezi uvedenými dvěma skupinami rozsudků považuji za dostatečně významný, aby odůvodnil odlišné řešení uvedených dvou situací, tak jak rozhodl soud.“

Mám totiž za to, že prvně uvedené rozsudky jsou, na rozdíl od těch druhých, v rozporu s výkladem evropského soudu ohledně kritérií jasnosti a srozumitelnosti stanovených v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, který je použitelný na dříve uzavřené smlouvy, jelikož podle nich umožňuje sporné ujednání, pouze s ohledem na informace obsažené v nabídce úvěru a v tabulce obsahující předpokládaný harmonogram splátek, aby byl spotřebitel schopen posoudit ekonomické důsledky pro jeho finanční závazky.

Z formálního a gramatického hlediska totiž sice lze připustit, že smluvní ujednání jsou pro běžně informovaného a přiměřeně pozorného a obezřetného spotřebitele srozumitelná, neumožňují mu sama o sobě dostatečně posoudit, jaká rizika jsou spojena s výkyvy směnného kurzu, pokud mu plynou příjmy v méně splátek a nikoliv v cizí měně plateb.

Naopak, pokud byl témuž spotřebiteli předložen vzorový numerický příklad výkyvů směnného kurzu, je schopen uvědomit si ekonomické důsledky vyplývající z poklesu kurzu domácí měny splátek vůči cizí měně.“

Tato rozhodnutí, vydaná nejvyšším francouzským soudem, jakož i částečně odlišné stanovisko generálního advokáta při zmíněném soudu, představují pro nadepsaný soud závažné obtíže spojené s výkladem ve sporném řízení, které se týká více než tisíce věcí vedených jen u devátého občanskoprávního senátu pařížského soudu.

Ať už totiž existují vzorové příklady, či nikoliv, výraz „kurzové riziko“ se v nabídce nikde neobjevuje [omissis].

Nejpodobnější zmínka se nachází [omissis] v odstavci „Devizové operace“, který se týká opačné situace, než jaká nastala, a sice případem, kdy by úvěrovanému neplynuly příjmy v eurech a musel by si opatřit eura pro účely splácení úvěru, a nesl by tak riziko.

Rovněž lze poukázat na zmínky v jiné části nabídky, [omissis] které se týkají skutečnosti, že splácení jistiny bude „pomalejší“ v případě, že „v důsledku devizové operace bude částka splátky ve švýcarských francích nižší, než jaká má být uhrazena“

Judikatura Společenství však zřejmě vyžaduje nejen, aby bylo možné ze smluvního ujednání a dokumentace zjistit existenci kurzového rizika a jeho dopady, což Kasační soud zjevně považuje za dostačující, ale také aby byla tato rizika jasně formulována, aby jim porozuměli nejen specializované soudy, ale také spotřebitelé, kteří mají průměrnou úroveň schopností a pozornosti.

Soudní dvůr v rozsudku *Andriaciuc* (ze dne 20. září 2017, věc C-186/16) rozhodl, že:

„Článek 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že požadavek, aby smluvní ujednání bylo sepsáno jasným a srozumitelným jazykem,

předpokládá, že v případě úvěrových smluv musí finanční instituce poskytnout dlužníkům dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí. Uvedený požadavek v tomto ohledu implikuje, že ujednání, podle kterého musí být úvěr splacen v téže cizí měně, ve které byl sjednán, musí spotřebitel pochopit nejen z formálního a gramatického hlediska, ale i z hlediska jeho konkrétního dosahu, v tom smyslu, že běžně informovaný a přiměřeně pozorný a obezřetný spotřebitel může nejen zjistit, že může dojít ke zhodnocení nebo znehodnocení cizí měny, v níž byl úvěr poskytnut, ale i posoudit potenciálně významné ekonomické důsledky tohoto ujednání na své finanční závazky.“

Soudní dvůr Evropské unie ve svém rozsudku ze dne 20. září 2018, *OTP Bank v. Ilyes a Kiss*, věc C-51/17) poskytl významná upřesnění ohledně konkrétních požadavků, které s tím souvisejí:

74) „*finanční instituce musí poskytnout dlužníkům dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí a měly by přinejmenším zahrnovat informace o vlivu vážného znehodnocení zákonného platidla členského státu, v němž má dlužník bydliště, a zvýšení zahraniční úrokové míry na jeho splátky*“,

75) *[spotřebitel] musí být jasně informován o tom, že uzavřením smlouvy o úvěru v cizí měně se vystavuje riziku, že pro něj bude finančně obtížné vypořádat se se změnou směnného kurzu v případě poklesu kurzu měny, v níž mu plynou příjmy, oproti cizí měně, v níž byl úvěr poskytnut. Prodávající nebo poskytovatel, v projednávané věci banka, musí vysvětlit možné výkyvy směnného kurzu a rizika plynoucí z uzavření smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně.*“ (podtržení a tučné písmo byly doplněny)

Jestliže ve věci OTP obdrželi úvěrování (bod 77) „*prohlášení o seznámení se s rizikem*“, v projednávané věci tomu tak není. V nabídce není – kromě odstavce uvedeného výše – nikde uveden pojem „*riziko*“ ani žádný odpovídající výraz, např. „*nebezpečí*“ či „*obtíže*“, který by mohl průměrného spotřebitele upozornit na důsledky nepříznivého výkyvu směnného kurzu švýcarského franku, pokud mu plynou příjmy v eurech.

Je tudíž třeba přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru Evropské unie následující předběžnou otázku:

Čtvrtá předběžná otázka: Brání směrnice č. 93/13, vykládaná ve světle zásady efektivity práva Společenství, uplatnění vnitrostátní judikatury, podle které je takové ujednání či souhrn ujednání, jako jsou ujednání dotčená ve věci v původním řízení, „jasné a srozumitelné“ ve smyslu směrnice, z důvodů, že:

- v předběžná nabídce úvěru jsou popsány devizové operace prováděné během trvání úvěru a je v ní uvedeno, že jako směnný kurz eura a švýcarského franku bude použit kurz platný dva pracovní dny před datem události rozhodné pro danou operaci, zveřejněný na internetových stránkách Evropské centrální banky;

- v nabídce je uvedeno, že úvěrovaný souhlasí s devizovými operacemi spočívajícími v přepočtu švýcarských franků na eura a eur na švýcarské franky, které jsou nezbytné pro fungování a splácení úvěru, a že úvěrující provede přepočet měsíčních splátek z eur na švýcarské franky po uhrazení dodatečných poplatků souvisejících s úvěrem;

- v nabídce je uvedeno, že pokud bude v důsledku devizové operace částka splátky ve švýcarských francích nižší, než jaká má být uhrazena, bude splácení jistiny pomalejší a případná část jistiny nesplacená v rámci takové splátky bude připsána k dlužnému zůstatku účtu ve švýcarských francích, a že se upřesňuje, že splácení jistiny půjčky bude proměnlivé v závislosti na výkyvech směnného kurzu platného pro měsíční splátky, ať již směrem nahoru či dolů, že tyto změny mohou vést k prodloužení či zkrácení doby splácení půjčky a případně změnit i celkové náklady na splácení,

- v člancích „interní účet vedený v eurech“ a „interní účet vedený ve švýcarských francích“ jsou popsány operace prováděné při každé úhradě splátek na vrub či ve prospěch každého účtu a smlouva transparentně popisuje konkrétní fungování mechanismu převodu z cizí měny,

ačkoliv v nabídce není zejména výslovně uveden výraz „kurzové riziko“, které nese úvěrovaný v důsledku skutečnosti, že nepobírá příjmy v měně účtu, ani výslovná zmínka o „riziku úrokové sazby“?

Pro případ kladné odpovědi na tuto čtvrtou otázku vyvstává tedy otázka relevantnosti vzorových příkladů, které jsou v některých věcech (včetně projednávané věci) obsaženy v nabídce, zejména vzorového příkladu nadepsaného „*informace o devizových operacích, které budou prováděny v rámci správy vašeho úvěru*“, který ukazuje, jak se změní tytéž prvky v případě růstu kurzu eura ve vztahu ke švýcarskému franku a v případě poklesu kurzu eura v porovnání se směnným kurzem platným k datu uzavření smlouvy [omissis]. V projednávané věci zřejmě uvedené vzorové příklady uvedeny nebyly (přestože smlouva byla uzavřena k datu, v který byly běžně ke smlouvě připojovány).

Generální advokát totiž ve výše uvedených věcech vycházel ze starší judikatury nadepsaného soudu před vydáním rozsudku *OTP* a dospěl k závěru, že uvedený vzorový příklad byl sám o sobě dostačující ke splnění podmínek stanovených posledně uvedeným soudem (věc C-51/17).

Ačkoli je nesporné, že uvedené informace, zejména doba trvání úvěru a celkové náklady úvěru, představují užitečné doplnění ve srovnání se smlouvami, ve kterých uvedené informace chybí, je třeba předně uvést, že ani v těchto vzorových příkladech není použito znění, které by upozorňovalo úvěrované na existenci „*rizik*“, „*nebezpečí*“ či „*obtíží*“, zejména ve smyslu bodů 74, 75 a 77 rozsudku *OTP* (věc C-51/17).

Velmi neutrální název vzorového příkladu týkajícího se směnného kurzu („*informace o devizových operacích, které budou prováděny v rámci správy*

vašeho úvěru“) ostatně neumožňuje zjistit, že dotčená stránka obsahuje vzorové příklady výkyvů směnných kurzů, na rozdíl od předchozího vzorového příkladu („vzorový příklad vývoje úrokové sazby vašeho úvěru“ [omissis]).

[omissis]

Je tudíž třeba přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru Evropské unie následující předběžnou otázku:

Pátá předběžná otázka: V případě kladné odpovědi na čtvrtou otázku, brání směrnice č. 93/13, vykládaná ve světle zásady účinnosti práva Společenství, uplatnění vnitrostátní judikatury, podle které je takové ujednání či souhrn ujednání, jako jsou ujednání dotčená ve věci v původním řízení, „jasné a srozumitelné“ ve smyslu směrnice, pokud je ve smlouvě o úvěru s původní dobou 25 let vedle aspektů zmíněných ve čtvrté předběžné otázce pouze doplněn vzorový příklad poklesu kurzu měny plateb o 5,29 % oproti měně účtu, aniž by v ní byly jinak zmíněny výrazy jako např. „riziko“ či „obtíže“?

2. Právní význam důkazů předložený v trestním řízení, zejména informačních přehledů a letáků, a důkazní břemeno

a) Aspekty práva Společenství a vnitrostátního práva

V právu Společenství bylo rozhodnuto, že posouzení, zda je určité ujednání zneužívající, či nikoliv, by mělo být provedeno v „okamžiku uzavření smlouvy a ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy“ (rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. září 2018, *OTP Bank v. Ilyes a Kiss*, věc C- 51/17, bod 83).

Krom toho je v tomtéž rozsudku uvedeno, že „finanční instituce musí poskytnout dlužníkům dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí“ (bod 74).

Z uvedené formulace vyplývá, že důkazní břemeno ohledně jasné a srozumitelné povahy určitého ujednání nese prodávající nebo poskytovatel, avšak nezdá se, že by Soudní dvůr Evropské unie zaujal ohledně tohoto bodu jasné stanovisko.

Naopak v oblasti blízké spotřebitelským úvěrům bylo rozhodnuto, že podle směrnice 2008/48/ES (srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. prosince 2014, *CA CF v. Bakkaus*, věc C-449/13 body 27 až 32, zejména bod 28) nese důkazní břemeno spočívající v prokázání povinností úvěrujícího vyplývající ze směrnice, posledně uvedený, který musí uchovávat důkazy.

Pokud jde o vnitrostátní právo, je třeba připomenout, že v soudním vyšetřování dospěli dva vyšetřující soudci v usnesení ze dne 29. srpna 2017 [omissis] k závěru, že existuje „dostatek skutečností a důkazů“ k prokázání, že se společnost BNPPF dopustila klamavých obchodních praktik (ve smyslu směrnice

2005/29/ES, provedené článkem L. 121 -2 spotřebitelského zákoníku, v platném znění), a to konkrétně pokud jde o kurzové riziko.

Státní zastupitelství předložilo v několika občanskoprávních věcech důkazy [omissis], z nichž například vyplývalo, že z interních informačních dokumentů banky byla vypuštěna upozornění na kurzové riziko a že obchodní sdělení měla za cíl minimalizovat či dokonce popírat existenci kurzových rizik.

Odvolací soud v Paříži však mimo jiné v rozsudku ze dne 6. ledna 2017 (rozsudek RG č. 15/14128) [omissis] rozhodl, že nebylo prokázáno, že uvedené dokumenty a letáky předložila úvěrovaným banka, a nikoli poradce pro správu majetku, a proto k nim nepřihlédl.

b) Otázky položené soudem

Šestá předběžná otázka se týká důkazního břemene, jelikož bylo popřeno poskytnutí určitých informací, které mohou mít vliv na „jasnost a srozumitelnost“ sporných ujednání:

Šestá předběžná otázka: Nese důkazní břemeno spočívající v prokázání „jasné a srozumitelné“ povahy určitého ujednání ve smyslu směrnice č. 93/13, včetně informací o okolnostech uzavření smlouvy, poskytovatel úvěru, nebo spotřebitel?

Pokud ve výše uvedeném rámci nese důkazní břemeno poskytovatel, vyvstává otázka ohledně důkazní hodnoty důkazů souvisejících s postupem prodeje, které jsou součástí „okolností uzavření smlouvy“ (svědectví bývalých zaměstnanců, reklamní letáky, informační dokumenty atd.)

Podle odůvodnění uplatněného Odvolacím soudem v Paříži, zejména v jeho rozsudku ze dne 6. ledna 2017, musí navrhovatelé prokázat, kromě existence obchodních letáků určených obchodním zástupcům banky a zprostředkovatelům, že jim byly dotčené informace poskytnuty, přičemž tento způsob komunikace probíhal obecně ústně, a že jim je poskytla banka a nikoliv zprostředkovatel (poradce pro finanční investice či jiný poradce).

V občanskoprávním řízení vedeném soudy prvního stupně ve Francii však byli účastníci řízení či svědci vyslechnuti jen velmi zřídka, a to z důvodů souvisejících zejména s přílišným nápadem soudů, takže je prakticky velmi těžké či dokonce nemožné takový důkaz předložit.

Jiné odůvodnění by mohlo naopak spočívat v tom, že na jedné straně tyto důkazy zakládají vyvratitelnou domněnku, že informace obsažené v uvedených dokumentech byly úvěrovaným poskytnuty, včetně ústního sdělení, a na straně druhé, že skutečnost, že informace byly sděleny poradcem pro správu majetku či někým jiným, je irelevantní, protože poskytovatel musí nést odpovědnost za jednání zprostředkovatelů, které si zvolil.

U poskytovatele se totiž předpokládá, že vykonává dohled nad kanály, kterými jsou jeho produkty distribuovány, ať už se jedná o volbu zprostředkovatelů nebo obchodní komunikaci v širším slova smyslu, a že je schopen předložit důkazy (např. pokyn ke stažení z oběhu určitého problematického letáku), že důkazy předložené žalobci nebyly ve skutečnosti používány, nebo již nebyly používány v okamžiku uzavření smlouvy.

Je tudíž třeba přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru Evropské unie následující předběžnou otázku:

Sedmá předběžná otázka: Nese-li důkazní břemeno spočívající v prokázání jasné a srozumitelné povahy určitého ujednání poskytovatel, brání směrnice č. 93/13 uplatnění vnitrostátní judikatury, podle které musí v případě dokumentů o postupech při prodeji úvěrování prokázat zaprvé, že jim byly informace obsažené v těchto dokumentech poskytnuty, a za druhé, a že jim je poskytla banka, nebo naopak musí podle zmíněné směrnice takové důkazy zakládat vyvratitelnou domněnku, že informace obsažené v uvedených dokumentech byly úvěrujícím poskytnuty, včetně ústního sdělení, kterou by musel poskytovatel úvěru, který nutně nese odpovědnost za informace poskytované jim pověřenými zprostředkovateli, vyvrátit?

E. K pojmu podstatné nerovnováhy

V případě, že by a) sporná ujednání nespádala do hlavního předmětu smlouvy nebo b) i kdyby spadala do hlavního předmětu smlouvy, nebyla by sepsána „jasným a srozumitelným jazykem“, přísluší nadepsanému soudu určit, zda existuje podstatná nerovnováha, či nikoliv.

1. Shrnutí relevantních aspektů práva Společenství a vnitrostátního práva

Posouzení, zda existuje „podstatná nerovnováha“ v právech a povinnostech účastníků řízení musí být provedeno, i kdyby soud rozhodl, že ujednání nebylo „jasné a srozumitelné“ – jinými slovy, skutečnost, že ujednání není jasné a srozumitelné, není dostatečná, aby zakládala podstatnou nerovnováhu, avšak je jedním z prvků, k nimž je nutné přihlédnout (srov. implicitně usnesení Soudního dvora Evropské unie, *Lupean*, věc C-119/17).

Při posouzení existence takové nerovnováhy je třeba vzít v úvahu „odborné zkušenosti a znalosti prodávajícího nebo poskytovatele“, jakož i známky nerovnováhy, které vyšly najevo až při plnění smlouvy (rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. září 2017, *Andriciuc*, věc C-186/16, bod 54).

Soudní dvůr Evropské unie zejména uvedl, že:

„56) V této souvislosti je na předkládajícím soudu, aby s ohledem na všechny okolnosti věci v původním řízení a s přihlédnutím zejména k odborným zkušenostem a znalostem prodávajícího nebo poskytovatele, v projednávaném

případě banky, posoudil, pokud jde o možné výkyvy směnného kurzu a rizika plynoucí z uzavření smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně, na prvním místě možné nedodržení požadavku poctivosti a poté existenci případné významné nerovnováhy ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13.

57) Pokud jde totiž o otázku, zda takové ujednání, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, způsobuje v rozporu s požadavkem poctivosti významnou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi smluvních stran, které vyplývají ze smlouvy, musí vnitrostátní soud ověřit, zda prodávající nebo poskytovatel, který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s takovým ujednáním souhlasil po předchozím individuálním vyjednávání (rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz, C- 415/11, EU:C:2013:164, body 68 a 69).“

Kasační soud se vzhledem ke svému názoru na „jasnou a srozumitelnou“ povahu sporných ujednání k této otázce nevyjádřil.

2. Otázka nadepsaného soudu

Je nesporné [omissis], [že] banká má k dispozici podstatně pokročilejší prostředky k tomu, aby předvíдалa hospodářský vývoj a kurzové riziko, než spotřebitel.

Ve smlouvě dotčené v projednávané věci nesou obě smluvní strany část kurzovního rizika: banka získá v případě, když se švýcarský frank zhodnotí, a trátí, když je tomu naopak.

Mohla by nicméně existovat nerovnováha v expozici vůči kurzovému riziku: riziko společnosti BNP je omezeno na zapůjčenou částku (v nejhorším případě by byla celková dlužná částka zůstatku na konci 5 let splacena jedním eurem); na druhou stranu riziko úvěrovaného zřejmě není omezeno stejným způsobem, a to ani pokud bychom vycházeli z výkladu, podle kterého je celková výše splátek omezena dobou prodloužení, což je velmi sporné. Uvedená nerovnováha může být prohloubena v důsledku skutečnosti, že čím je splacení delší, tím více získá banka na úrocích.

Nadepsaný soud není ostatně vzhledem ke struktuře smlouvy a množství proměnných, které zde hrají roli, schopen vytvořit model důsledků výkyvů směnných kurzů a úvěrových sazeb a jejich pravděpodobnosti.

Naopak možný zisk spotřebitele je omezen na vypůjčenou částku, přičemž je třeba odečíst částky splacené na jistinu v prvních pěti letech. Banka rovněž tvrdí, že úvěrovaným byla poskytnuta výhodnější úroková sazba.

Je tudíž třeba přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru Evropské unie následující předběžnou otázku:

Osmá předběžná otázka: Lze konstatovat existenci podstatné nerovnováhy v takové smlouvě, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, ve které

obě smluvní strany nesou kurzové riziko, pokud na jedné straně má poskytovatel úvěru lepší prostředky k tomu, aby předvídal kurzové riziko, než spotřebitel a na druhé straně je riziko poskytovatele omezeno, zatímco riziko spotřebitele omezeno není?

[omissis]

Z TĚCHTO DŮVODŮ:

Soud,[omissis]

PŘERUŠUJE řízení do doby, než Soudní dvůr Evropské unie rozhodne o následujících otázkách:

První předběžná otázka: Brání směrnice č.93/13, vykládaná ve světle zásady efektivity, v takové věci, jako je věc v původním řízení, uplatnění předpisů o promlčení v následujících případech: a) prohlášení určitého ujednání za zneužívající, b) případné náhrady, c) je-li spotřebitel žalující stranou a d) je-li spotřebitel žalovanou stranou, a to i v případě, že proti němu byla podána vzájemná žaloba?

Druhá předběžná otázka: V případě zcela či částečně záporné odpovědi na první otázku, brání směrnice č. 93/13, vykládaná ve světle zásady efektivity, v takové věci, jako je věc v původním řízení, uplatnění vnitrostátní judikatury, podle které začíná promlčecí lhůta běžet dnem přijetí nabídky úvěru a nikoli dnem, kdy vznikly vážné finanční problémy?

Třetí předběžná otázka: Spadají taková ujednání, jako jsou ujednání dotčená ve věci v původním řízení, podle kterých je mimo jiné měnou účtu švýcarský frank je a měnou plateb euro, čímž se kurzové riziko přenáší na úvěrovaného, do hlavního předmětu smlouvy ve smyslu čl. 4 [odst.] 2 směrnice 93/13 v případě, že nebyla zpochybněna výše poplatků za směnu a existují ujednání, podle kterých může úvěrovaný v přesných termínech využít možnost převodu na eura podle předem stanoveného vzorce?

Čtvrtá předběžná otázka: Brání směrnice č. 93/13, vykládaná ve světle zásady efektivity práva Společenství, uplatnění vnitrostátní judikatury, podle které je takové ujednání či souhrn ujednání, jako jsou ujednání dotčená ve věci v původním řízení, „jasné a srozumitelné“ ve smyslu směrnice, z důvodů, že:

- v předběžná nabídce úvěru jsou popsány devizové operace prováděné během trvání úvěru a je v ní uvedeno, že jako směnný kurz eura a švýcarského franku bude použit kurz platný dva pracovní dny před datem události rozhodné pro danou operaci, zveřejněný na internetových stránkách Evropské centrální banky;

- v nabídce je uvedeno, že úvěrováný souhlasí s devizovými operacemi spočívajícími v přepočtu švýcarských franků na eura a eur na švýcarské franky, které jsou nezbytné pro fungování a splácení úvěru, a že úvěrující provede přepočet měsíčních splátek z eur na švýcarské franky po uhrazení dodatečných poplatků souvisejících s úvěrem;

- v nabídce je uvedeno, že pokud bude v důsledku devizové operace částka splátky ve švýcarských francích nižší, než jaká má být uhrazena, bude splácení jistiny pomalejší a případná část jistiny nesplacená v rámci takové splátky bude připsána k dlužnému zůstatku účtu ve švýcarských francích, a že se upřesňuje, že splácení jistiny půjčky bude proměnlivé v závislosti na výkyvech směnného kurzu platného pro měsíční splátky, ať již směrem nahoru či dolů, že tyto změny mohou vést k prodloužení či zkrácení doby splácení půjčky a případně změnit i celkové náklady na splácení,

- v člancích „interní účet vedený v eurech“ a „interní účet vedený ve švýcarských francích“ jsou popsány operace prováděné při každé úhradě splátek na vrub či ve prospěch každého účtu a smlouva transparentně popisuje konkrétní fungování mechanismu převodu z cizí měny; ačkoliv v nabídce není zejména výslovně uveden výraz „kurzové riziko“, které nese úvěrováný v důsledku skutečnosti, že nepobírá příjmy v měně účtu, ani výslovná zmínka o „riziku úrokové sazby“?

Pátá předběžná otázka: V případě kladné odpovědi na čtvrtou otázku, brání směrnice č. 93/13, vykládaná ve světle zásady účinnosti práva Společenství, uplatnění vnitrostátní judikatury, podle které je takové ujednání či souhrn ujednání, jako jsou ujednání dotčená ve věci v původním řízení, „jasné a srozumitelné“ ve smyslu směrnice, pokud je ve smlouvě o úvěru s původní dobou 25 let vedle aspektů zmíněných ve čtvrté předběžné otázce pouze doplněn vzorový příklad poklesu kurzu měny plateb o 5,37 % oproti měně účtu, aniž by v ní byly jinak zmíněny výrazy jako např. „riziko“ či „obtíže“?

Šestá předběžná otázka: Nese důkazní břemeno spočívající v prokázání „jasné a srozumitelné“ povahy určitého ujednání ve smyslu směrnice č. 93/13, včetně informací o okolnostech uzavření smlouvy, poskytovatel úvěru, nebo spotřebitel?

Sedmá předběžná otázka: Nese-li důkazní břemeno spočívající v prokázání jasné a srozumitelné povahy určitého ujednání poskytovatel, brání směrnice č. 93/13 uplatnění vnitrostátní judikatury, podle které musí v případě dokumentů o postupech při prodeji úvěrování prokázat zaprvé, že jim byly informace obsažené v těchto dokumentech poskytnuty, a za druhé, a že jim je poskytla banka, nebo naopak musí podle zmíněné směrnice takové důkazy zakládat vyvratitelnou domněnku, že informace obsažené v uvedených dokumentech byly úvěrujícím poskytnuty, včetně ústního sdělení, kterou by musel poskytovatel úvěru, který nutně nese odpovědnost za informace poskytované jím pověřenými zprostředkovateli, vyvrátit?

Osmá předběžná otázka: Lze konstatovat existenci podstatné nerovnováhy v takové smlouvě, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, ve které obě smluvní strany nesou kurzové riziko, pokud na jedné straně má poskytovatel úvěru lepší prostředky k tomu, aby předvídal kurzové riziko, než spotřebitel a na druhé straně je riziko poskytovatele omezeno, zatímco riziko spotřebitele omezeno není?

[omissis]

PRACOVNÍ DOKUMENT